

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БЕЛАРУСІ І УПРАВЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАУ БССР

№ 12 (871) | Субота, 22 сакавіка 1952 года | Цана 50 кап.

Надзённыя, адказныя задачы пісьменнікаў рэспублікі

Надаўна наш савецкі ўрад прысудзіў Сталінскія прэміі пісьменнікам за выдатны творы 1951 года.

У ліку значнага атрада савецкіх пісьменнікаў, удзельнічаў у Сталінскіх прэміях Янка Брыль. Прысуджэнне Сталінскай прэміі яму, а таксама групы беларускіх пісьменнікаў у мінулым годзе з'яўляецца паказчыкам таго, што наша беларуская савецкая літаратура з года ў год расце, што гэтае яе становішча ўсё больш умужняе і чутым не толькі ў нашай рэспубліцы, а і далёка за яе межамі.

Прысуджэнне Сталінскіх прэміяў за выдатны творы мастацкай літаратуры — вялікая свята для пісьменнікаў. Але ж усім нам вядома і тое, што гэтая высокая адзнака ўрада служыць і заклікам да яшчэ больш плённай работы, абавязвае пісьменнікаў сумленна і самаздана служыць народу, быць сапраўднымі інжынерамі чалавечых душ.

Гэтымі днямі адбыўся пяты пленум Цэнтральнага Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР, удзельнікі якога паслухалі творчыя здабыткі за мінулы год, ускрылі сур'ёзныя недахопы і вызначылі задачы далейшага росту беларускай савецкай літаратуры.

У мінулым, 1951 годзе з'явіўся рад новых раманаў, апавесцей, аповядаў, пэм, вершаў. Амаль ні адзін з пазнаваўных год не быў такім багатым на выданне твораў мастацкай літаратуры. Няма вышля ў нас новых кніг у Дзяржаўным выдавецтве Беларусі, у выдавецтве Акадэміі навук БССР, па ўсеагульным выдавецтвах. Такія рэчы, як «У Забалоці дзее» Янкі Брыля, «Векаломныя дні» Міхася Лынькова, «На камні жалезе і золце» Максіма Танка, «Сустрачэнне на барыкадах» П. Пестрака, «Людзі асобага складу» В. Казлова і рад іншых, сталі шырока вядомымі ў савецкага чытача.

Значна пашырэнне тэматыка твораў. З'явіліся апавесці, п'есы, аповяданні і вершы, прысвечаныя барацьбе за мір, творы аб сталінскіх будоўлях камунізма.

Характэрнай рысай для нашых пісьменнікаў з'яўляецца тое, што яны шырылі дабрыню да жыцця. Пісьменнікі сістэматычна наведваюць прапрадзедныя, знамяцца з людзьмі фабрык, заводаў і калгасаў, інтэлігенцыі.

Многія з нашых празаікаў, паэтаў і драматургаў узяліся за напісанне новых твораў аб рабочым класе нашай рэспублікі. Аднак мы маглі зрабіць значна больш. Для гэтага былі ў нас усё ўмовы. Артыкулы, зменшаныя ў «Правде» на вытаных літаратурных пленіах дапамагалі нам, асветлялі дарогу наперад.

Аднак мы не заўсёды выкарыстоўваем нашы магчымасці ў савецкай арганізацыі літаратурнага працы, у савецкай актывнай творчай дапамозы пісьменнікам. У гэтым, перш за ўсё, вінаваты праўдзешы Саюз ССР, яго творчыя секцыі і рэдакцыі выданшых саюза. Недататкова метадычна, празорліва мы плануем, арганізавваем сваю работу, не заўсёды ўлічваем пастойныя патрабаванні жыцця. У працы пісьменніцкай арганізацыі ўсё яшчэ маля валеліўнасці ў вырашэнні важнейшых літаратурных задач, у вызначэнні напрамку развіцця літаратуры. Часопісы «Полымя» і «Беларусь», альманах «Савецкая Отчызна» і да гэтага часу працуюць па прынцыпу: «што ёсць, тое і

друкуем»; Ужо колькі разоў гаварылася, што гэтая заганная практыка тармоціць рост нашай літаратуры. Неабходна, каб часопісы больш актывна змагаюцца за напісанне твораў на тэмы, якія найбольш хваляюць савецкі народ.

Не даравальна, што на працягу мінулага года ў нашых часопісах не з'явілася амаль ніводнага значнага твора на такую важную тэму, як дапамога нашай рэспублікі сталінскім будоўлям камунізма. Рэдакцыі не плававалі гэтай тэмай, не дамагаліся таго, каб паслаць пісьменнікаў на нашы прапрадзедныя, на сталінскія будоўлі.

Слаба выдзецца работа са здольнымі маладымі аўтарамі, якія як правіла прыходзяць у літаратуру з новымі, свежымі тэмамі.

У выніку атрымалася, што часопіс «Полымя» на працягу года быў вельмі адстаўшым, друкаваў творы пераважна на партызанскую тэму.

Нам ў нас яшчэ сапраўды глыбокай, штодзённай трывогі за якасць літаратурных твораў. Тут дорачы прыгадаць выказанне таварыша Жданова: «Лічачы, калі дапушчана брак у вытворчасці або не выканана вытворчая праграма на шырокай жыццё, ці не выкаліць плач нарыхтовак лесу, — дык аб'явіць за гэта вымову натуральнай смерці, а вось калі дапушчана брак у адноснах выхавання чалавечых душ, калі дапушчана брак у справе выхавання моладзі, дык тут можна і пацярпець. Між тым, ці-ж гэта не больш горшая віна, чым невыкананне вытворчай праграмы або зрыў вытворчага задання?»

Сапраўды, калі на заводзе з'явіцца трыдцаткіх пазіўшых, гэта ўспрымаецца, як надзвычайна з'ява, як біда ўсяго калектыва. Вакол такога факта мабілізуюцца грамадская думка. І калі ідзе крытыка недахопаў, дык людзі гавораць на поўны голас і не абраўшча затуюць недахопы ранейшымі дасягненнямі.

А ў нас часта бывае так: з'явіцца ў друку некалькі добрых твораў і на іх канцэнтруюцца ўсё ўвага. Пра іх пішуць, пра іх гавораць, іх разбіраюць, а для сярэдніх і тым больш для слабейшых твораў ужо нехаче ні месца на старонках часопісаў і газет, ні часу ў пісьменніках для вусных выказванняў. Такія творы пакідаюць у пяно.

Між тым, гэта прыносіць вялікую шкоду, бо неабавязна ці наўмысна абыйдзены недахопы могуць паглыбляцца. І тут, вядома, не да месца якая-небудзь большыя накіды, выклікаць незадаволенасць таго ці іншага пісьменніка. Наадварот, крэмідна аўтар будзе там, калі яму свесасова не скажуць праўды.

Аб такіх і падобных ім фактах трэба гаварыць не толькі а пленума да пленума. Тут значная віна ляжыць і на газеце «Літаратура і мастацтва», якая не апертыўна і не заўсёды адказвае на пошы твораў.

За апошні час ва ўсеагульным выдавецтвах вышля звыш дзесятка кніг беларускай прозы і паэзіі. За невялікім выключэннем, усё яны прайшлі даволі значную дарацоўку.

Гэта сведчыць аб тым, што мы яшчэ далёка недастаткова працуем над сваімі творами, перш, чым іх надрукаваць, не даводзім іх да высокага мастацкага ўзроўню.

На пленуме былі ўзняты пытанні аб тым, каб беларуская савецкая літаратура выходзіла яшчэ на больш шырокую дарогу, каб у нас з'явіліся мапунментальныя творы аб жыцці і барацьбе беларускага народа. Зічныя палотны, глыбока рэалістычныя кнігі аб савецкіх людзях, аб іх гераічнай стваральнай працы ў ім камунізма вельмі неабходны нам. Гэтага патрабуе народ.

Выспрэчна, надзённай задачай нашых пісьменнікаў з'яўляецца сапраўды глыбокае, дасканалае вырашэнне тэмы рабочага класа. Савецкі рабочы чалавек заслужыў вае таго, каб аб ім напісаць прыгожа, саканіта, па-майстэрску і ўсебакова раскрыць выдатныя якасці яго характару. Трэба ўсёму свету паказаць будоўніча камуністычнага грамадства і паказаць яго не толькі ў працы, а ва ўсёй наўняце яго ітэрэсаў, яго жыцця.

Трэба ўсемерна пашыраць жанры нашай літаратуры, скарыстаць, як сказаў таварыш Жданав, «... усё дашнае, што створана ў гэтай галіне ўсім папярэднім эпохам». Ці ўсім жанрам мы карыстаемся? Безумоўна, не. Напрыклад, сатырычны жанр у нас зусім у заняпадзе. За пасляваенныя гады ў беларускай літаратуры, калі не лічыць некаторых баек, не з'явілася ніводнага значнага твора, дзе-б смеля і баклітасна выкрываліся перажыты мінулага ў савецкай людзей, вывордзіла-б на частую валу ўсё адстае, чужое, шкоднае, што сустракаецца яшчэ ў жыцці. «Нам Гоголі і Шчэдрынны патрэбны!» — пісала «Правда» ў перадавым артыкуле, прысвечаным стагоддзю з дня смерці Гоголя.

Неразумныя тэорыі аб адсутнасці кінфліктаў у нашым жыцці многа нашкодзілі не толькі ў драматургіі і прозе, яны, па сутнасці, звалі да нуля багны, вельмі патрэбны жанр сатыры. А наша савецкая літаратура, літаратура аб пераможным поступе нашых людзей да камунізма, абавязана баклітасна выкрываць усё тое, што перашкаджае нам іці наперад.

У барацьбе за высокую якасць і актывнасць мастацкіх твораў, за раскрыццё жанраў літаратуры вялікая роля адведзена нашым крытыкам. За мінулы год у друку з'явілася нямаля добрых крытычных артыкулаў, выпушчана ў свет некалькі мапунментальных работ. Аднак далёка не ўсе крытыкі працуюць актывна і плённа. У многіх з іх адчуваецца вельмі слабае веданне жыцця, адарванасць ад надзённых задач літаратуры.

Слаба ў нас выдзецца барацьба за чысціню і каларытнасць мовы пісьменніка. У святле гістарычных работ таварыша Сталіна гэтае пытанне набывае асаблівае значэнне.

Добрая мова пісьменніка—асноўнае яго багацце, адзін з галоўных паказальнікаў высокай якасці твора. Развіваць і ўдасканальваць літаратурную мову — адна з самых важных задач нашых пісьменнікаў.

Літаратура Савецкай Беларусі павінна прыкласці ўсе сілы, каб пастаўленае заданне былі з поспехам вышланы. І можна не сумнявацца, што яны будуць вышланы.

Націсненні ідэямі камунізма, штодзённымі клопатамі аб савецкай літаратуры паэты і таварыша Сталіна, нашы пісьменнікі створылі высокамастацкія кнігі, якія праславілі гераічны савецкі народ, яго ўпэўнены рух да камунізма.

Першая старонка.
Надзённыя і адказныя задачы пісьменнікаў рэспублікі. — Перадавы.
ЛАУРЭАТЫ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІІ.
М. Лынькоў, Таленавіты пісьменнік.
П. Сушко, Яркі, змястоўны спектакль.

Другая і трэцяя старонкі.
У ПЛЕНУМ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАУ БССР.
П. Броўка. За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры.
Чацвёртая старонка.
Дзёнік пленума ССП БССР.
Да суровага адказу ашалелых злачынцаў, 125 год з дня смерці Л. Бетховена.

Таленавіты пісьменнік

Мы сустраціліся з Янкам Брылем упершыню ў гарачыя дні ліпеня 1944 года. Толькі-толькі быў вызвалены Мінск ад гітлераўскіх захопнікаў. Яшчэ дадалава і сям-там пажарышчы. Доўгімі вечарамі не змаўкала ў горадзе каннада; мінеры ўзрывалі німецкія міны, Чалавеку, трапіўшаму тады ў Мінск, магло здацца, што горад знаходзіцца на перадавой лініі. Але гэтая лінія была ўжо далёка-далёка, хоць пад Мінскам яшчэ бушавалі агні вядомага мінскага катла, у які трапілі тры фашысцкія корпусы.

Янка БРЫЛЬ.

У тыя дні мы і пазнаёміліся з ім. Ён прышоў да нас, каб набавіць пісьменнікам, пагаварыць з імі, паглыбіцца ўсім перажытым і пражытым. Гэта быў высокі чалавек з энергічным загараем тварам, з якога не сыходзіў аднак след нейкай ні то сарамліваці, ні то проста паўнай інтэлекці. Магчыма, што хлапец крхку сароміўся і свайго адзення, якое хоць і пабачыла, як гэта гаворыцца, усё і «вяды», але яна адставала нумары на два ад мужчынскіх памераў яго ўладальніка. Магчыма, што янак проста адчуваў сабе нікавата ў прысутнасці пісьменнікаў, якіх ён ужо быў упершыню. Са скуных слоў яго мы даведаліся, што «партызанку» ён праводзіў у Налбоцкай пущы, што да гэтага быў у німецкім палоне, куды трапіў як салдат польскага войска. У самым пачатку варажонскага нападу гітлераўцаў на савецкую зямлю яму ўдалося ўцячы з палону. Так пачалося партызанскае жыццё. Прызнаўся ён нам і ў тым, што спрабаваў пісаць мастацкія творы, што захаваў ён і некалькі свае рукапісы, але яны «не пры іці дзвер, а ў штабе».

Потым нам неўзабаве перадалі яго рукапісы. Гэта былі першыя спробы мастацкай апісаль свай маленства, свае салдарныя пакуты ў арміі панекі Польшчы, сумныя, цяжкія пывогды ў фашысцкім палоне. Гэтыя першыя спробы не з'яўляліся яшчэ закончанымі мастацкімі творами, і сам творца не протэставаў на іх надрукаванне. Але, трэба шчыра прызнацца, доўжкі сапраўднай асалоды даставілі нам гэтыя першыя рукапісы Янкі Брыля, рукапісы сырыя, яшчэ непраправаныя, напісаныя няўмемай, неспрабыванай рукой! Мы рагаталі над вобразам польскага капралаў, які ўбываў ў галовах навабранцаў так званую «славенасць», мы захпа-

стацкага густу і такта. І галоўнае — ўжо з гэтых першых рукапісных старонак на нас павяла сапраўднымі глыбокімі пацудамі чалавека, нашага чалавека, савецкага чалавека.

І адна думка з'явілася ў нас, у першых мінекіх чытачоў Янкі Брыля (імі былі Крапіва, Броўка, Галеба, Луканін і аўтар гэтых радкоў): аўтар рукапісаў — адольны увагі, і дапамогі...

А ў 1946 годзе ўжо выходзіць першая кніжка аповяданняў Янкі Брыля «Апавяданні». У прадмове да яе Кантраг Крапіва піша аб аўтары, як аб адным з найбольш таленавітых маладых празаікаў, які прышлі ў беларускую літаратуру ў часе вайны і пасля яе.

У 1947 годзе выходзіць з друку другая кніжка Янкі Брыля «Неманскія казкі».

У 1951 годзе апублікавана на беларускай і рускай мовах яго апавесць «У Забалоці дзее», за якую ён і ўдзельны высокай годнасці лаўрэата Сталінскай прэміі.

Мы не збіраемся пісаць разгорнутай перад глядачом Вярбіцкая ў фінале спектакля — у споне вяселля.

Янка Брыль знаходзіцца, можна сказаць, яшчэ ў самым пачатку свайго творчага шляху, свайго творчага росту і росквіту. І, нягледзячы на гэта, ён ужо з'яўляецца пісьменнікам з яркай і арыгінальнай творчай індывідуальнасцю, з тэмы яму ўдасцівай манерай пісаць. Янка Брыль — празаік, але проза яго маля чым адрозніваецца ад сапраўднай паэзіі. Многія старонкі яго новай апавесці, паводнага аповядання, як «Казачок», і такія мініятуры, як «Дзю-чылачка чарнабарына», «Ой, лянок, лянок мой чысты!» і іншыя з'яўляюцца хваляючымі лірычнымі песнямі, светлымі, жыводрамачнымі, прыўзнята святочнымі.

І ваюла ў ва ўсёх творах пісьменніка так багата сонечнага пепла, поўнакроўнай радасці, іскрастай паўнацы жыцця, усебадымнага захалецтва ім, што чытаеш іх, не адраваючыся.

У Янкі Брыля моцна развіта пацуды павата. Ён уважліва вывучае жыццё, у прыватнасці тыя вялікія пераўтваральныя працэсы, што адбываюцца ў захадзіх абласцях рэспублікі. Героямі яго апавесці «У Забалоці дзее» з'яўляюцца працоўныя былой Заходняй Беларусі, якія з дапамогай сваіх ухадзіх братоў, з дапамогай рускага народа назаўсёды скінулі з свай даўняга панскага прыгнёту і пад кіраўніцтвам партыі большавікоў будуюць сваё новае жыццё, жывуць аднымі ітэраўсамі, аднымі імкненнямі з усём савецкім народам.

Але ўсё гэта яшчэ не значыць, што Янка Брыль ужо калчактова сфармаваны пісьменнік, што ў яго творах няма недахопаў, тых ці іншых заган. Яны ёсць, і сирод іх сустракаюцца і некалькія істотныя, — негатаварыа кампазіцыйная пэласнасць твораў, некагорта абмежаванасць тэматыкі, часам недастаткова глыбіня мастацкіх абавуаўненіяў і іні. Можна шчыра пажадаць пісьменніку смалей брацца за паказ жыцця рабочага класа рэспублікі. Першыя спробы Янкі Брыля наблізіцца да гэтай тэмы (прыгадаем хоць-бы аповяданне «Лазунок») мелі месца, і, трэба сказаць, былі яны ўдалымі.

Пажадаем-жа Янку Брылю новых поспехаў, новых творчых улач на славу нашай літаратуры, нашай Радымы, на славу і радасць савецкага народа.

М. ЛЫНЬКОУ.

Яркі, змястоўны спектакль

Беларускі народ ведае і любіць таленавітага калектыву тэатра імя Я. Купалы. Спектакль «Пяноць жаваранкі», стаягленны на п'есе К. Крапіва, з'яўляецца адным з любімых спектакляў нашага глядача. Багата мовы, якасць дыяктараў, прабудзласць сюжэта дапамагалі калектыву тэатра стварыць спектакль, які ўспэўнае дуршэўную прыгажосць савецкіх людзей.

Уварты і доўга працаваў над стварэннем спектакля калектыв тэатра, атрымліваючы ад гэтай работы сапраўднае задавальненне. Іму ўдалося стварыць пад кіраўніцтвам рэжысёра К. Санікава яркі, паэтычны спектакль, прасякнуты думкай: прыгожая наша зямля і прыгожае жыццё квітнее на ёй! Галоўным героем спектакля з'яўляецца само жыццё, якое дае людзям творчую радасць і шчасце.

Актрыі паказалі ў гэтым спектаклі высокую майстэрства, умненне стварыць хваляючы вобраз нашых сучаснікаў.

Поспех спектакля ў значнай меры залежыць ад таленавітага выканання ролі старшынні калгаса Макара Пытляванскага народным артыстам БССР У. Дзядзюшкам. Артыст іграе свесаслава, якая, ён даносіць да глядача ўнутранае жыццё Пытляванскага, яго думкі і пацуды, глыбока раскрытае падтокет ролі. Асабліва па-майстэрску Дзядзюшка робіць гэта ў споне, якая адбываецца ў аблываканоме.

Таленавіта іграе народны артыст СССР Б. Платонаў ролю старшынні калгаса Івана Туміловіча. Яго Туміловіч па-сапраўднаму глыбока ўсхваляваны нешалаккамі ў сусветнім калгасе, дзе старшынні Макар Пытляванска. Туміловіч паслядоўна змагаецца з недахопамі Пытляванскага, па-бацькоўска кланючыца не толькі аб сваім калгасе, але і аб сусветнім. Гэтую якасць савецкага чалавека Платонаў перадаў вельмі пераканаўча. У канфіліце паміж двума галоўнымі героямі спектакля — Пытляванска і Туміловічам — раскрытаецца цэнтральная тэма: барацьба за перадавы калгас.

Заслужаная артыстка БССР В. Пола ў ролі калгасніцы Паўліны паказвае дуршэўную прыгажосць савецкай жанчыны. В. Пола знайшла свежыя фарбы для характарыстыкі прастай, сумленнай і процівапай калгасніцы — задушэўнасці і пшчоты, непрыкмымасці і смеласці. Артыстка пасмеліа вобраз сапраўднай унутранай цешышчэй.

Глыбока застаетца ў памяці вобраз Аўдоці Захараўны Вярбіцкай у выкананні народнай артысткі БССР Л. Рэжэцкай. Артыстка стварыла прыгабы вобраз савецкай малі-патрыіткі — пасьбіта народнай мудрасці. Назвачыты ярка, ва ўсёй ведачы і душэўнай прыгажосці прадста-

пэрада глядачом Вярбіцкая ў фінале спектакля — у споне вяселля.

Асабліва хочацца адзначыць работу маладой артысткі Л. Дзядзювай у ролі Пасці Вярбіцкай. З сапраўднай унутранай усхваляванасцю яна выконвае ролю перадавай калгасніцы. Пасці шчыра кажа Міколу Вераса, жыве прыгожай рэальнай марай аб будучым савецкай калгаснай вясці.

Паўна працаваў над спектаклем рэжысёр К. Санікаў.

Удалае выкананне роліў маладымі артыстамі тэатра імя Янкі Купалы і асабліва творчы поспех артысткі Дзядзювай сведчыць аб тым, што ў тэатры імя Янкі Купалы ёсць група таленавітых маладых мастацкіх, спэцыячна вырашаных вобразаў. Спектаклі «Пяноць жаваранкі» К. Крапіва і «Кастэцін Заслонаў» А. Маўзона, удастоеныя Сталінскай прэміі, сведчаць аб неабходнасці смалей працаваць у тэатры над п'есамі беларускіх драматургаў.

Прысуджэнне Сталінскай прэміі артысту У. Дзядзюшку, рэжысёру К. Санікаву, артыстам Б. Платонаву, В. Пола, Л. Дзядзювай і Л. Рэжэцкай за спектакль «Пяноць жаваранкі» — радасная павага і свята ўсяго беларускага савецкага мастацтва.

П. СУШКО.

ЛАУРЭАТЫ СТАЛІНСКІХ ПРЭМІЙ

У. І. Дзядзюшка, народны артыст БССР | Б. В. Платонаў, народны артыст СССР | К. Н. Санікаў, народны артыст БССР, рэжысёр | В. Н. Пола, заслужаная артыстка БССР | Л. С. Дзядзюва, артыстка | Л. І. Рэжэцкая, народная артыстка БССР

Прэмія прысуджана за спектакль «Пяноць жаваранкі» ў Беларускай дзяржаўнай драматычным тэатры імя Я. Купалы.

За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры

Пятрусь БРОЎНА

Творчым жыццём жыве ў братняй самі народы наш беларускі народ. Намала ён заробіў пад кіраўніцтвам камуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі ў 1951 годзе. Нашы самазваны, выпісаныя Мінекам аўтавадам, карыстаюцца заслужаным поспехам на новабудаваным камунальным. Мінекам тралявамі трактары працуюць на вывазі лесу ў многіх кутках Савецкага Саюза. У 1951 годзе мы выпускалі добрыя станкі, акамабі, веласіпеды, радыёпрыёмнікі, рэзныя сельгаспадарчыя машыны і шмат чаго іншага. У нас вырас рабочы клас, высокакваліфікаваныя майстры вытворчасці.

Прадзіўныя сацыялістычныя палёў дасягнулі немалых поспехаў у сельскай гаспадарцы.

А глянцёва на нашы гарады, на стацыю нашай рэспублікі — Мінск. Ён стаў перапанавальным: пралетары новыя праспекты, устаўлі новыя кварталы, узніклі прыгожыя палаты. Гул будаўнічых машын не сціхае на вуліцах стацыі. Сапраўды захапляючы нашы дасягненні ў будаўніцтве!

Калі мы аглянемся на мінулае 1951 год і прыгледзімся да таго, што зроблена за гэты час у савецкай літаратуры, дык ўбачым, што яна таксама дамаглася значных поспехаў. Поўныя дзесяцігоддзі мае і наша беларуская савецкая літаратура. Яна стала шырокая па ахвоту тэм, больш прадукцыйна, і, як мне здаецца, проста насталепа. Мы маем творы, якія паказваюць жыццё рабочага класа, творы на вядзючыя тэмы, творы, якія адлюстроўваюць гераічны ўдзел беларускага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Гэтыя творы разнастайныя: раманы, апавесці, пазамы, п'есы, аповяданні. Іх стала больш. Письменнікі пачалі актыўна працаваць і сямей брацтва за складанымі тэмамі. На тэмы шліху ёсць поўныя адыбяткі. Але мы не можам самазахаляцца. Каб паглядзець на тое, што зроблена нашым савецкім народам, на яго дасягненні і прыгледзецца да таго, што зроблена намі, літаратарамі, дык можна ўбачыць, што існае і сёння мы не адлюстроўваем належным чынам прыгожыя пазывы нашатага народа. І сёння мы яшчэ не выкарысталі паставы Цэнтральнага Камітэта Усесаюзнай Камуністычнай партыі (большавікоў) на пытаннях літаратуры.

У сваім разгледзе твораў, якія вышлі ў друку ў 1951 годзе, я пастараюся расказаць як аб нашых творчых дасягненнях, так і аб нашых недахопах, аб тым, што яшчэ нам недароблена, якія ў сувязі з гэтым задачы пастаюць перад намі.

Аб нашай мастацкай праблеме.

За 1951 год у нас надрукавана некалькі раманаў, апавесцей і даволі значная колькасць аповяданняў. Мы маем раманы Міхася Лынькова «Веканомныя дні» і раманы Міхася Мележа «Мінекі напрамак», раманы Міколы Ткачоў «Згуртаванасць» і апавесць Уладзіміра Шахаўца «Без нейтральнай паласы», прысвечаныя барацьбе беларускага народа ў партызанскіх атрадах і на фронце Вялікай Айчыннай вайны; апавесці Янкі Брыля, Івана Шамякіна, Уладзіміра Шахаўца, Ігната Дуброўскага, прысвечаныя калгаснаму будаўніцтву; раманы Ніліна Пестрака «Сустрапема на барыкадах» аб гераічнай барацьбе беларускага народа за сваё ўз'яўненне ў цяжкія дні беларускай акупацыі; апавесць Веры Лютавой аб Мінскім трыктарным заводзе; апавесць Тараса Хадкевіча аб партызанскай барацьбе ў Чэхаславакіі.

1951 год з'явіўся пераходным і ў адыбятках аповяданняў. Ён з'явіўся даволі многа, я называю тут аповяданні Грамовіча, Краўчанкі, Вішнеўскага, Кавалёва, Релько, Брыля, Змачыцкага, Гурскага, Пестрака, Кулакоўскага, Рацінскага, Хадкевіча, Васіленкі, Даніленкі, Шаракоўскага, Дабавы, Савіцкага, Папкоўскага, Васіленка. Як бачыце, таварышчы, наша беларуская проза ў 1951 годзе надала свой даволі моцны голас.

Заўсёды мы пачынаем свой агляд з працы нашага любимага народнага паэта Яўкія Коласа. Трэба сказаць, што, нагледзічы на дзвубоў, ён напашова прадаўжаў працаваць над раманаў аб Палесці «На ростачцы».

Як становіцца ў творчасці нашых прадаўцаў хочацца адзначыць тое, што многія з іх узяліся за сваіх твораў тэмамі сённяшняга дня, тэмамі, якія хваляюць увесь наш народ. Большасць апавесцей, якія вышлі ў мінулым годзе, прысвечаны калгаснаму будаўніцтву. Сярод іх, як выдатковы а'ява ў нашай літаратуры, мне хочацца адзначыць апавесць маладога пісьменніка Янкі Брыля «У Забалотці дзесь», за якую яму прысуджана высокая ўзнагарода — Сталінская прэмія. Гэтая апавесць прысвечана вельмі вялікай тэме — калектывізацыі заходніх абласцей рэспублікі. Письменнік з'яўляецца высока пазнаць вядзючы імкненне вывадзіцца сялянства да калектывнай працы. Пераказваючы адлюстравана ў творы барацьба новага са старым і перамота новага. Кудзі, кошыком, былія шпікі, якія ўсім адыбят спрабуюць перашкоды росту новага, не ў сілах змяніць хаду надыей. Высокабеднага пад кіраўніцтвам партызанскага варагаў, адыбят іх са шліху я ідуць новыя жыццё. Высокады актыўнасці Міколы, стары Яны, Іван Аўдольчы і іх сябры працуюць, не лікаваючы сіл, і іх працяг выходзіць да перамогі.

Апошнім дасягненнем апавесці Янкі Брыля з'яўляецца тое, што яму ўдалося стварыць пераказваючы вобраз старшынні калгаса — камуніста. Старшынна калгаса Стурмак — крыху галіна чысты чалавек, сапраўды важак мас. Ён кемлівы, ініцыя-

тыўны, непрымірны да ворагаў гаспадар, які хваро душою за кожную народную калейку, за кожнае зерне. Ён упушнёна выдэе калгас на шляху росту і ў гэтым даваецца перамогі.

Добра намаляваў аўтар і вобраз сельскай настаўніцы-актывісткі Лены Шаройкі. Але трэба сказаць, што вобраз сакратара райкома Шаўчанкі аўтару не ўдаецца. Ён атрымаўся нупоўнакроўным, бледным, пераказваючым.

У № 8 «Шалымя» за 1951 год Іван Шамякін надрукаваў першую кнігу рамана «Блізкі час». Письменнік паставіў перад сабой ўдзельную задачу: паказаць нашу сённяшнюю калгасную рэалінасць, стварыць вобразы сёльскіх камуністаў.

Трэба сказаць, што першая кніга рамана «Блізкі час», нагледзічы на многія недахопы, аб якіх будзе гаворка далей, Івану Шамякіну ўдалося. Большасць вобразаў выписана праўдзіва, рэалістычна. Яны жывыя, такія, якіх сапраўды даводзіцца бачыць у калгаснай вёсцы. Аўтар паказвае жыццё сучаснай беларускай калгаснай вёсцы. Умела намаляваны прыгожы будні калгаснікаў, добра паказана кіруючая і выхаваная троя сельскай партыйнай арганізацыі, вызначана перспектыва росквіту калгаснай гаспадаркі.

Іван Шамякін найбоў добраў апавесць аб партызанскім руху — «Глябокую пшыню». Мы памятаем на той апавесці, што аўтар умее знаходзіць самыя яркія мастацкія сродкі для сваіх гераюў. Трэба сказаць, што і ў рамале «Блізкі час» Іван Шамякін па-майстэрску, поўнакроўна намаляваў вобразы сакратара сельскай партарганізацыі Ладзіміна, старшынні калгаса «Воля» Васіля Лазавенкі, брыгадзіра Машы, звановай Ласы, настаўніцы Лілі. Нягэлага пазнаемы і адыбятны вобраз старшынні калгаса «Партызан» Амыліяна Шаройкі. Вобраз-жа маладога камуніста Максіма Лескаўца — праўдзівы, супярэчлівы, надуманы, гэта — найдобра пісьменніка.

Некалькі слоў аб адыбятнай кампазіцыі рамана. Пачатак рамана не вымацаецца свежады. Пачынаецца раманы, як і многія вядомыя нам раманы і апавесці — са звароту дамабілізаванага воіна дамоў. Такія працяглыя на сваёму часу падзеі, як пераход з адыбяткаў у новыя дамы, заходы да пабудовы гідрэлектрастанцыі і інш., — гэтыя падзеі, падарожжы ў невялікай па намерам першай кнізе, прымушлі аўтара хутка пераскочыць з аднаго адыбятка да другога, часамі быў лагічнай паступовасці. Выправіць гэты недаход — перахарчоны аб'ём адыбятка пісьменніка.

Мне здаецца, што найбоўш ўдаецца пісьменніку вобраз кіраўніка сельскай партарганізацыі Ігната Андрэевіча Ладзіміна. Ладзімін — сёльскі інтэлігент — урач. Але ён не з такіх, што замыкаюцца толькі ў сваёй справе, у сваёй вузкай спецыяльнасці. Ён — кіраўнік і дарачыч мас. Аўтарытэт яго сярод насельніцтва вельмі высокі. Ладзімін знаходзіць час, каб добраўмыслена выканаваць свае ўрачавальныя абавязкі, кіраваць складанай працай сельскай партарганізацыі. Ён паказаны аўтарам як чалавек вялікай волі. У яго няма таго званай «расслабленасці». Калі мы сустракаем яго на першым партыйным сходзе, перад намі пастае вобраз валавога кіраўніка. Вось характэрная рыса. Камуніст Мурашкіна, вярнуўшыся з арміі, чатыры месяцы не бярэцца за работу. Гуляе, «вясцую выбірае», як ён кажа, з імк абуроннем выступае супраць яго Ладзімін! Словы Ладзіміна, вядома, удзейнічалі на Мурашкіну. Іван Шамякін у вобразе Ладзіміна паказаў кіраўніка, які добра ведае, чым жыць кожны чалавек. Аўтарытэт яго быў заваяваны спаконвай, раўнаважнай, штодзённай працай, удумлівым стаўленнем да адыбят. Ладзімін працавіты, напоўнены, ністомны.

Ады толькі незразумела: як такі дасціпны, вопытны кіраўнік мо дапусціць тое, што Максім Лескавец пры вёх яго недахопах, рэкамэндуецца ў старшынні калгаса?

Удаецца Івану Шамякіну і вобраз другога сельскага камуніста — Васіля Лазавенкі. Ён — старшынна калгаса «Воля». Прастойніч у арміі, Лазавенна ўваў усіх калгаснікаў на аднаўленне сарцадэйнай гаспадаркі. Мы бачым яго, настойлівага, удумлівага чалавек, які ўвесь час імкнецца павышаць свае веды. Ён заўсёды шукае новага, смега глядзіць у заўважаны дзень і дамагаецца поспеху. Калгаснікі калгаса «Воля» аднымі з першых перайшлі з зямлянкаў у новыя дамы; значна павышаўся іх дабрабыт. Аўтар пераказваючы паказвае, як у выніку дружнай працы калгаснікаў радее грамадская гаспадарка. У калгасе пабудаваны школа і клуб. Набываюцца новыя сельгаспадарчыя машыны, пабудаваны фермы, аднаўляецца трапятальныя савезаварт. І галоўнае ў тым, што ўсё гэта пабудавана ўмела, без лабуркі, не схематычна, а так, як гэта сапраўды бывае ў жыцці.

Ёсць яшчэ балячкі на адыбятным чале. Вось такою балячкай і паказаны аўтарам старшынна калгаса «Партызан» Амыліяна Шаройкі. Яшчэ будучы адыбятнікам, ён з уоіх сіл прамаўляе толькі да накаралення. І ў калгасе ён таксама больш за ўсё дае пра сабе.

І яшчэ таго не магу дадаць да праўдзівага вываду, які робіць чытач — калгаснік І. Міхайлаў з Аршчынаў: «...Шырокая натура ў Шаройкі! Толькі цяжка паверыць, каб калгаснікі доўга мірыліся з такім «гаспадаром».

Мне здаецца, што нагона за поўнай вастрыгвай сюжэта, аб ітрытыві, і прывала Івана Шамякіна да таго, што ў адыбят Максіма Лескаўца ён стварыў звышчы, супярэчлівы, надуманы вобраз. Зусім не верыцца, што такі чалавек можа быць камуністам. Яго адыбятны да дзвубычы, яго по-

глядзі на каханне не ўласцівым малым людзям нашага часу. Доўга, чаму аўтар прымушае калгаснікаў выбраць Лескаўца старшынні калгаса? Хіба толькі за былыя заслугі бацькі. Але-ж мы ведаем, што ў жыцці так не бывае.

Максіму Лескаўцу штурва пададзены недахопы.

Гэтая «Правда» ў перадавым артыкуле ад 15 сакавіка гэтага года пісае:

«Мастацтва сацыялістычнага рэалізма заклікана ўсебакова разгледзець з'яўшчы жыццё, праўдзіва адлюстроўваць усё багацце думак і паучыццў савецкага чала-

Пятрусь БРОЎНА

века, раскрываць жыццё ў яго шматграннасці, у барацьбе новага са старым. Сцвярджаючы прыгажосць і веліч сацыялістычнага жыцця, пісьменнік, драматург, мастак, крытык павінен паказваць усю праўду жыцця, не хавань яе.

Савецкі лад выхавану паваленні цудоўных людзей — актыўных будаўнікоў камуністычнага грамадства. Але ў нас сустракаюцца яшчэ і людзі фальшышары, адыбятны тыпы. Іх трэба вывадзіць на чысты вяду, выкрываць сродкамі сатырычнага паказу. Нельга павярхоўна, схематычна падыходзіць да з'яўшчы жыцця, не бачыць і не раскрываць рэальна існуючых супярэчнасцей».

Мы павіны добра ўважліва ўважліва працаваць і паласці ў аснову сваёй працы. Гаворачы аб рамале І. Шамякіна «Блізкі час», трэба адзначыць, што такім фальшышарам, адыбятным гераем з'яўляецца Амыліяна Шаройкі.

Варта больш шліхую ўвагу звярнуць і на мову. Сустракаюцца найдальшыя сказы, а таксама адыбятнізм. Што, скажам, за слова «пелька»? Відзец, гэта лунка. Не ўжываецца ў нас слова «картуз».

Усё гэтыя недахопы могуць быць выпраўлены. Асноўнае — гэта перааробка вобраза Максіма Лескаўца. Калі Іван Шамякін улічыць адыбят нашай крытыкі і нашых чытачоў і як належыць прапрадуе над другой часткай, раманы будзе добрай кнігай на калгаснаму тэму.

У нашу беларускую савецкую літаратуру кожны год выходзіць усё новае імёны. У мінулым годзе апавесці «Замля малдзее» і некалькімі аповяданнямі напрыкан разамнаваў сабе малады празаік І. Дуброўскі. Нельга сказаць, што ён дамагана аваладоў майстэрствам. Яму яшчэ многа і напружана трэба працаваць, каб дамагчыся мастацкай сталасці. Ёсць у Дуброўскага недахопы ў лабудове сюжэта, а таксама моўныя хібы, але гэта ўсё, як кажуць, хвароба росту. Самае галоўнае ў тым, што ў яго творы мы бачым умненне выкажыцца кавалак сённяшняга жыцця.

У канцы 1951 года вышлі з друку першая кніга вялікага рамана Міхася Лынькова «Веканомныя дні». Гэта адыбят аб усенароднай барацьбе супраць гітлераўскіх захопнікаў ў Беларусі.

У рамале дадзена шырокае адлюстраванне падзей і іх развіцці, паказана, як адыбятны выступленні дробных партызанскіх груп пераростаюць у масавыя, палаваны аператыўны разгром варажых гарнізонаў, у роўны на вызваленне цэлых раёнаў Беларусі.

На старонках рамана мы сустракаем шматлікіх гераюў, сапраўдных прадзіўных людзей народа. Тут і Канстанцін Сцяпанавіч Багудзіч — правабод легендарнага гераю беларускага народа Канстанціна Заслонава і Мірон, які кіраўнік партыйнага паддолья, сумленны і адыбятны савецкі чалавек: ляснік Астан, комсамолка Майя Светлік і другія.

У рамале пераказваючы паказана дэахіяны вера беларускага народа ў перамоту адзіства ў барацьбе ўсіх браціных народаў Савецкага Саюза, на ўсведомленні таго, што гэтай усенароднай барацьбай кіруе вялікі Сталін. Хваляючы падзеі Міхася Лынькова кіраўнічым таго, як партызанскі дайка ў тэлу ворага ў суровыя дні лістапада 1941 года даукалі адыбятна прывадыра.

Раман «Веканомныя дні» ўдала паказвае народных месціцаў, гераічных сёнаў народа. Аўтар адыбят паказвае ў сваім творы не толькі партызанскія атрады, брыгады, а ўвесь народ, як паломную сілу ў барацьбе. І ў гэтым галоўнае заслуга пісьменніка.

Трэба сказаць, што раманы не пабудаваны некаторых дэахіянаў. Кніга адлюстравана надыей Вялікай Айчыннай вайны прыблізна толькі за 10 месяцаў. Ёсць наўтары. Ёсць глянцы, якія магі-б быць без стралы скорачоны. Не заўсёды пісьменнік уважліва ставіцца да мовы. Выдаючы праммерная прыхільнасць да іверскай.

Першая кніга рамана «Веканомныя дні» — выдатная з'ява ў беларускай савецкай літаратуры. Трэба спадзявацца, што Міхася Лынькова ў поспехам завершыць і ўвесь раманы.

Партызанская тэма ў Беларусі — невячарпалына крыніца для творчасці нашых празаікаў і паэтаў. Натуральна, што да яе звяртаюцца ўсё больш пісьменнікаў. У 1951 годзе адыбят рамана Міхася Лынькова вышлі яшчэ раманы маладога празаіка Міколы Ткачоў «Згуртаванасць» і апавесць Уладзіміра Шахаўца «Пасустрач».

Раман «Згуртаванасць» — першы быўны твор маладога пісьменніка. Калі Лынькова ў сваім рамале імкнецца ахапіць падзеі на ўсёй Беларусі, дык Мікола Ткачоў будзе свой твор на матэрыялах партызанскай барацьбы аднаго раёна.

Трэба сказаць, што ў асноўным пісьменнік дасягнуў пастаўленай мэты: ён праўдзіва адлюстравану самааддану барацьбу народа супраць фашыстскіх захопнікаў. Малады пісьменнік умее будаваць сюжэт. Раман чытаецца і цікавады. Герой рамана — жывы, савецкі чалавек, які больш за ўсё любіць сваю Радзіму. Асабліва ўдзячы пісьменніку з'яўляецца вобраз Кузьмы Камлюка — кіраўніка раённай партыйнай арганізацыі, котым камандзіра партызанскага атрада і алуцення ў варажым тыле.

Напрыкан паказаны вобразы Барыса Злобача і Пады Забеліч, якія праходзяць праз увесь раманы.

Мікола Ткачоў усхвалявана гаворыць аб дружбе савецкіх народаў. Дружба ён паказвае на канкрэтных дзеньнях: за беларускую зямлю разам з беларусамі змагаюцца рукі камісар Пойкаў, украінец Старалюба, грузін Сандра і другія.

Але не ўсё яшчэ ў рамале добра. Паша крытыка і спецыяльнае абмеркаванне рамана «Згуртаванасць» ў Маскве паказалі аўтару, што раманы яшчэ трэба дапрацаваць. Кніга расцягнута. Письменнік павінен павучыцца гаварыць больш сцісла, больш выразна. Ёсць лішняя нагармажэнне фактаў. Письменнік, аддзішы ўсё ўвагу вобразу Кузьмы Камлюка, некалькі абяўніў другія вобразы: старшынні райвыканкома Струшні, судзіў Мартынава і другія.

Асноўная вартасць апавесці У. Шахаўца «Пасустрач» у тым, што аўтар ўдала паказваў багаты духоўны воблік савецкіх людзей. Так, паказваючы, як партызаны адыбятчыць цэлыя раёны аб ворага, аўтар прысвечвае шмат старонак таму, як савецкія людзі тут-жа, уседзе за вызваленнем, бярэцца за аднаўленне гаспадаркі, закладваюць асновы мірнага жыцця.

Аповесць «Пасустрач» — новы крок наперад у творчым роцце пісьменніка. Толькі варта ўказаць яму на больш дбайнае стаўленне да дыялога, які бывае часамі шэрым, непрадуманым.

Вышла ў мінулым годзе і кніга аб партызанскай барацьбе «Людзі асабога складу» кіраўніца партызанскіх алуценняў Героя Савецкага Саюза В. І. Кавалова ў літаратурным запісу Аляксея Кулакоўскага. Гэтая кніга сустрапа нашым чытачом з асаблівай цікавасцю. Непадарым ўдзельнік і адыбят кіраўнікоў усенароднай партызанскай барацьбы ў Беларусі, В. І. Кавалова падрабязна расказавае аб партызанскім руху ў Беларусі з пачатку яго нараджэння да таго часу, як ён выліўся ў шырокі ўсенародны рух. Умела пададзены найбоўш характэрныя адыбятны вобразы, праўдзіва паказаны вобразы народных месціцаў. Гэты запіскі выдатныя яшчэ і тым, што яны шырока асветляюць ролю Камуністычнай партыі (большавікоў) Беларусі ў кіраўніцтве партызанскім рухам, дэаінацыя падпольных большавіцкіх арганізацый. Асабліва хваляюць чытача глянцы, у якіх аўтар расказвае аб яго перажываннях у сувязі з выкажыцца ў Маскву і сустрачай з лобным правадаром — таварышам Сталіным.

Аповесць з часоў вайны — «Кружыцца» напісаў малады празаік Мікола Дабан. Ён асноўна тэма — дружба вараўтаў. Аповесць простае на адыбят. Паралелнага

беларуса-воіна Аляксея Насковіча паказаў Людэ Аславава — буратка. Дасягненне аўтара ў тым, што ён з'яўляецца адыбят намаляваць жыццё і публіч братняга нам народа, што ідэя сталінскай дружбы народаў паказана пісьменнікам умела. У апавесці паказаны характары савецкіх людзей, для якіх радзіма — усё савецкая зямля. Вакон каханна двух савецкіх людзей — параненага студэнта-беларуса і бураткі-Урача — пісьменнік ўдала разгортвае паказ сапраўднай, сардэчнай дружбы савецкіх людзей.

Гэта першая апавесць маладога аўтара. Бясспрэчна, яна яшчэ не дасканала. Партызанскае дорабкі ў кампазіцыі, ёсць і моўныя хібы. Але ратуе тое, што нашы малады пісьменнікі бярэцца за тэмы вельмі надзёжныя, што яны ўмеюць праўдзіва вырашаць гэтыя тэмы.

Аповесць Тараса Хадкевіча «Раха ў гарах» прысвечана гераічнай партызанскай барацьбе чэхаславацкага народа супраць гітлераўскіх захопнікаў. Становіцца якасьць апавесці Тараса Хадкевіча ў тым, што ён з'яўляецца сапраўдным гераізм чэхаславацкага народа. Гераізм адлюстравана ў вобразе Зізнэка, гераю-партызана, у вобразе партызанкі Паўлы, у вобразе старога славакі, якая вылучыла Аляксея.

Заслуга Хадкевіча — у паказе таго, што барацьба савецкага народа патхліла ўсе свабодалюбныя народы на барацьбу з акупантамі. Письменнік пераказваючы паказваў любоў чэхаславацкага народа да крэпні Савецкай. Аповесць надарыла пабудавана сюжэтная і чытаецца з цікавасцю. Праўда, некаторыя гераю паддзены даволі схематычна і над выпраўленнем гэтых пісьменніку варты было-б падумаць. У апавесці заўважваецца дбайнае стаўленне аўтара да мовы, але ёсць яшчэ і моўныя недахопы. Работа над удасканаленнем мовы застаецца і надалей задачай пісьменніка.

Не адін раз мы гаварылі аб тым, што першачарговай задачай беларускай савецкай літаратуры — стварыць поўнацэнныя творы з жыцця рабочага класа Савецкай Беларусі. Як вядома, мы мець дае апавесці на гэтую тэму: «Шэлае дыханне» Макара Паслядобіча і «Партаванне» Аляксея Кулакоўскага. У мінулым годзе з'явілася новая апавесць Веры Лютавой аб жыцці малады Мінскага трактарнага заводу — «Зара над лесам».

Трэба сказаць, што факт з'яўлення апавесці — з'ява стаючай, але і гэтая апавесць, як і папярэдняя, не вырашае справы. У ёй не знайдзім свайго больш-менш поўнага адлюстравання жыцця прадпрыемства. Дадатнае ў тым, што ў ёй паказана жыццё рабочай моладзі; вучоба, сацыялістычнае саборніцтва, любоў да свайго прадпрыемства, імкненне да павышэння кваліфікацыі. У вобразе ванакоў Андрэя Клінікава, Кірыла Стральцова і другіх пісьменнік з'яўляецца адыбят, як у рабочым калектыве растуць новыя кадры рабочых высокай кваліфікацыі. Запамінаецца вобраз старога рабочага — майстра Бірука, комсорга Ігара Міхайлава, комсамолка Сашы Старудубавай, інжынера Сяргея Чарнікова.

У апавесці паказана партыйнае кіраўніцтва, работа комсамола. Вера Лютова напрыкан паказала працу рабочай моладзі на заводзе, і ў гэтым — заслуга апавесці. Але усім адыбят адлюстравана ў апавесці асабістае жыццё маладых людзей, каханне. Яно нейкае надмамае, не характэрнае для нашай моладзі. Узаемаадносінны нашых юнакоў і дзвубач часта нагадваюць узаемаадносінны гімнастаў і гімназістаў. Усё гэта патрабуе выпраўлення.

«Зара над лесам» — першая апавесць Веры Лютавой, і мне хацелася-б звярнуць увагу аўтара на палы рад другіх недахопаў, якія, на маю думку, патрабуюць выпраўлення.

Стары рабочы Максім Бірук жыць каля заводу, як Рабінзон на пустым востраве. Жыць нейкай надзей: а можа будзе аднаўляцца завод? Няма ў нас павярж такіх паўных рабочых Нельга павяржыцца татасма, каб яно, які прышоў прадаваць на завод, гаварыць такой мовай: «— Плохо работат дзеньчычкі». «— Учтыся пам неспрадуно», а ў Лютавой так гаворыць Кірыла Стральцоў.

Вера Лютова не здала паказаць асабістае жыццё рабочай моладзі. Вось, напрыклад, як малюцца ў апавесці вобраз маладога рабочага Віктара Журко:

«Журко вёс вечер прасідае на койке, напрыгнута на акордэоне грустныя песні. Он быт тих и печален. Нилько склонилась голова. Пышный чуб дожила на перамотровые узоры акордэона.

На стене, над изголовьем викторовой койки, веером приколоты открытки. Здесь пропеленное стрелой сердце в венке из лезвобудок, парочка, томно застывшая перед поделум, портрет кинозвезды, синяя ветка сирени».

«Да Зосе росовая атласная кофточка, платно облегающая крупные сильные плечи и грудь. Виктор охватывает ее оценивающим взглядом и отмахает про себя, что эта девушка умеет жить».

Нельга павяржыцца, каб сёння можна было сустраць такога рабочага юнака! Ён падданы на каго хочаце, толькі не на савецкага юнака. Нават яго дэаінацыя спецыяльна ўтрыманы аўтарам: «Мое ваче нилькаше о бубетничком».

Ларочка, і другія гераю ў Веры Лютавой так размаўляюць:

«— Ну, и сам дурак. Жизнь себе портить из-за него. Хватит и того, что я его по сапуну ступаю. Он для меня теперь, что роль

За новы творчы ўздым беларускай савецкай літаратуры

(Працяг)

Другое апавяданне І. Шамякіна — «Шляхцаў» вырывае дывертную дзейнасць гітлераўцаў у Германскай Дамакратычнай Рэспубліцы.

У зборніку Івана Грамовіча «Шырокія азёры» асмечаны апавяданні: «Шырокія азёры», «Вяселле ў Загор'і», «Багатая восянь», «Заветны камень», «Дзе цішыня вод...». Аб іх гаварыла ўжо наша крытыка тады, калі яны з'явіліся ў часопісах. Гэта аповяданні аб нашых савецкіх людзях. Яны сведчаць аб тым, што пісьменнік Іван Грамовіч мае добрую паглядальнасць, што героі яго апавяданняў — гэта жывыя людзі, поўныя сілы; яны з вялікім зацікаўленнем працуюць і смела глядзяць у будучыню.

Іван Грамовіч праз тэатральную мастацкую дотык, праз добры дыялог па-мастацку раскрывае характар герою.

Трэба, аднак, сказаць, што апавяданне «Шырокія азёры», нягледзячы на асобны, яшчэ не можа заахвоціць чытача. Праўда, хіба ў ім засталася гэта аднаковы лад герояў з боку інтымнага, а не грамадскага.

Гэты зборнік апавяданняў сведчыць аб тым, што Іван Грамовіч вырастае творца, што ён на правільным шляху, што яг і яго можа на чытах новых, больш шырокіх палонен на тэму нашага сучаснага жыцця.

Вышаў новы зборнік апавяданняў Аляксея Кулакоўскага «Новыя сустрэчы». Гэта сапраўды сустрэчы аўтара з героямі калгаснай вёскі. Многія з іх пісана падзеямі аўтарам, Апавяданні «Не выйрады» і «У брацтва Варшавічкі» пачувальна расказваюць аб тым новым, што адбываецца дзясць у нашай калгаснай вёсцы. Апрача зборніка, у мінулым годзе Кулакоўскі надрукаваў яшчэ два апавяданні: «Рой» і «Адамка з Навасёлкаў». У гэтых апавяданнях аўтар паказвае новы ў свядомасці калгаснікаў, што нарадзілася ў выніку новых адносін да працы.

Аляксей Кулакоўскі ўмее знаходзіць тэму. Мова яго сакральная. Аднак пад сюжэтам, пад яго створанасцю яму яшчэ трэба добра прапрацаваць.

Усеваад Краўчанка выдаў зборнік «Жыта красуе». Гэты зборнік сведчыць аб узрослых здольнасцях аўтара. Апавяданні «Эгіпта» і «Жыта красуе» расказваюць высокародны аспект савецкага чалавека. Апавяданне «Сянька зліпа» сведчыць аб умснні пісьменніка выкарыстаць, амавалася, невялікі факт для паказу высокай свядомасці нашых савецкіх людзей.

Калі дзесятка апавяданняў напісаў у мінулым годзе Павел Кавалёў. Яны разнастайныя па тэматыцы. Так, у «Суседзях» апавяданне аб калгасным жыцці, у апавяданні «Спяваць вам, асобы» — аб дружбе з крайняй народнай дамкратыі і барацьбе за мір, у «Юдзі» — аб павязе да старых і заслужаных калгаснікаў, «Сакратар выклікае» — аб вялікай самавядомасці нашага савецкага чалавека і інш.

Як бачым, круглымі пісьменніка даволі вялікі. Каб у адчувае, што хвалюе сёння нашага чытача, ўмее выбраць тэму, знайсці правільнае іе вырашэнне. Аднак часта мастацкае вырашэнне выбранай тэмы застаецца паверхнявым. Паўту Кавалёў трэба больш працаваць над глыбокім мастацкім раскрыццём вобразу, а таксама ўбагацаць сваю мову.

Тарас Хадкевіч у апавяданні «Журавіны» расказвае аб адным з эпизодаў Вялікай Айчыннай вайны, а ў «Сіброўстве» — аб выпадку з жыцця, калі Беларусь была яшчэ падзелена майжой.

Хочацца адзначыць добрае апавяданне, прысвечанае барацьбе за мір — гэта «Сям'я Вацлава Певала» Алены Васіленкі.

Надзейным, патрыячным тэму ўзімаюць нашы маладыя празаікі. Так, Мікола Вішнёўскі ў апавяданні «Скарб зямлі» паказвае дэспітывага калгасніка, які кроўна затрымаў у росквіце свайго калгаса. А Савіцкі апавяданне «Ірына» прысвешчана барацьбе з забавонамі. Іўген Васіленак у апавяданні «Трое» расказвае аб працы чыгуначнікаў.

Прыкметнае вырас за апошні час малады празаік Мікола Рагінскі. Яго апавяданні «Гарыць мілы» — пра абшчыніцкаў вугалі, «Аналіз» — пра старыню калгаса, «Сустрэча» — пра жыццё награнічнай свядоць аб узрослым майстэрстве маладога празаіка, аб яго ўменні пісаць на тэмы, якія сёння хвалюць нас.

Падумоўваючы разгледзіць прозы за мінулы творчы год, хочацца адзначыць, што яна зрабіла поўны крок у сваім развіцці. Напісаны рад былых твораў, якія заслужыла карыстацца поспехам у чытача. Павялічыўся лік апавяданняў. Расце лік маладых празаікаў.

Але мы павінны крытычна паглядзець на праблему. А ў сённяшні дзень застаецца на нявырашанай тэме жыцця рабочага класа ў Савецкай Беларусі. «Зарава над лесам» Веры Югавай паказвае толькі невялікі куточак з жыцця работнай моладзі. Тэма, па сутнасці, твораў і на калгасную тэму. Прыбывае ў нас апавяданняў, але іх таксама вельмі і вельмі неханяе.

Аб майстэрстве. Было-б няправільна амаўляць яго рост. Ужо тое, што з года ў год павялічваецца лік твораў, якія перакладаюцца на рускую мову і друкуюцца ў Маскве, становіцца тым самым здымкам агульнасацыяльнага чытача, — гаворыць аб многім. Хацелася-б толькі, каб некаторыя нашы творы не толькі друкаваліся на рускай мове, але каб іх пачаў агульнасацыяльны чытач, каб яны становіліся ў рад з лепшымі творамі агульнасацыяльнай літаратуры.

Станоўчае ў многіх нашых апавяданнях тое, што яны ўзімаюць актуальныя тэмы. Аднак яшчэ многія з іх нагадваюць нарысы. У іх не раскрыта асацыяльна-сапраўднаму, глыбока характары, не адчуваецца эканомнага стаўлення да слога, не адчуваецца сапраўднай вучобы ў класікаў рускай літаратуры.

Павышэнне майстэрства — надейная задача ўсёх нашых празаікаў. Асабліва гэта датычыцца нашых маладых таварышаў.

Перш, чым перайсці да разгляду паэзіі, я павінен адзначыць вельмі важнае значэнне для беларускай літаратуры, і асабліва паэзіі, выступлення «Правды» «Суцраць ідэалагічных скажанняў у літаратуры». Патрыятызм с'ход пісьменнікаў, уся наша пісьменніцкая арганізацыя прызнала, што толькі адсутнасць належнай шчыльнасці зрабіла магчымым той факт, што ў часопісе «Беларусь» № 8 за 1949 год быў надрукаваны нацыяналістычны верш В. Сасурова «Любі Украіну» ў перакладзе Максіма Танка.

Не раскрытыкавалі мы ў свой час і ідэйны зрыў у творчасці Антона Балевіча. Праўда, час-ад-часу рабіліся заўвагі паэту аб тых ці іншых недахопах у яго творчасці. Але ці наша крытыка, ці ўсе мы свечасова не казалі Антону Балевічу, што павархоўнае велічце жыцця з'яўляецца асноўным недахопам некаторых яго твораў, у прыватнасці паэмы «Сям'я». Пасляваеннае калгаснае жыццё паказана ў гэтай паэме няправільна. Калі-б у творы адсутнічала слова «калгас», дык магло-б скласціся ўражанне, што паэт апынае сямя ў сельшчына-беларуса даровакоўшчына часоў. У вершы «Расці, мой аён», надрукаваным у мінулым годзе, нельга разабраць, хто яго героі — калгаснікі ці аднаасобнікі. Верш не мае ніякіх адных часу.

Былі раскрытыкаваны і некаторыя вершы нашай старэйшай паэтры Канстанціна Бульа. У некаторых вершах ён зборнік «Святане» амавалася сталага Беларуса. Паэтыка не аталела, як належыць, паказалі сённяшнімі вершамі. Вынаваты ў гэтым рэдактар Пятро Глебка, які прымушэў хібыныя вершы, на-сапраўднаму не дапамог аўтару.

У мінулым годзе газета «Літаратура і мастацтва» надрукавала ідэйна заганную байку Корбана «Воўк, бутай і жарабок». Арыкул «Правды» аварыў уягу і па тое, што наша паэзія мела і такую хваробу, як вершы без аднакі часу, вершы безадыёйна. Большасці друк і наша грамадскае правільна раскрытыкавалі ў гэтым плане мае вершы — «Шпак», «Варта над вадой»; Максіма Танка — «Я не ведаю, хто ты», «Дарагая мая»; Аркадыя Кулакоўскага — «Зямля і неба», «Зямля і мора»; Пятра Глебка — «Смерць садага», Алама Русака — «Асеньныя папавы» і «На лугу».

Арыкул «Правды» «Суцраць ідэалагічных скажанняў у літаратуры» папярэдуў усіх пісьменнікаў, усіх паэтаў аб неабходнасці вырашанай ідэйнай накіраванасці паэтычнага твора, аб неабходнасці таго, каб кожны твор на-сапраўднаму адлюстроўваў наша гераічнае жыццё ў эпоху вялікага Сталіна.

Рэспубліканскі друк, наша грамадскае строва крытыкавалі ідэйны зрывы і недахопы ў творчасці асобных пісьменнікаў. Мы добра адчуваем, якую карысць прынесла гэта ўсім нам.

Але былі ў нас выпадкі няправільнай, невольніцкай крытыкі, спробы ахапіць усю беларускую савецкую паэзію. Я маю на ўвазе арыкул Б. Бурыяна «Слова паэта — зброя народа», надрукаваны ўслед за выступленнем «Правды» ў газеце «Літаратура і мастацтва». Гэты арыкул паставіў сабе за мэту адукаваць ідэйна зрывы амаль у кожнага паэта. З такім прыдурчым паходам крытыкі імкнуўся прысвешчаны ідэйна зрывы і тым пісьменнікам, у якіх іх ніколі не было.

Большасцю крытыка дапамагла нам па-сапраўднаму ўсведаць свае недахопы і выправіць памылкі. Сёння можна сказаць, што за апошні час у нас не сустракаем вершаў без аднакі часу, апатычна-ных, аб'явавых да нашай сучаснасці.

1951 год быў урадлівым на новыя паэтычныя катры. У нас з'явілася шмат новых імён. Многія малады аўтары зрабілі ў друку сапраўдныя, сур'ёзныя паэтычныя заўвагі.

У мінулым годзе ў друку з'явілася паэма на рабочую тэму — «Пабраціма» А. Зарыцкага. Гэта вельмі важна, бо пазам на гэтую важнейшую тэму ў нас амаль няма. Але трэба адкрыта сказаць сённяшнім аўтарам, што гэты паэма «Пабраціма» напісана пасля «Святанскіх садоў», яна слабейшая за першую і на глыбіні паказу і па мастацкіх якасцях. Паэма прысвечана жыццю і працы дроваапрацоўчыцкаў, асущы баюць на Палессі. Але, іменнучыся паказць паэзіі ў буйным плане, аўтар павархоўна паказвае сваіх героў; няма сапраўднай іх індывідуальнасці.

У мастацкай набудове паэмы адчуваецца інтанацыя Аркадыя Кулакоўскага. Ёсць і моўныя недахопы. Аляксей Зарыцкі, вядомы, некалькі напашаўся за агульнавядомым твора. Але паэт ён адольны, удумны і бюспрочна зможа ўсё гэта выправіць.

Антон Балевіч надрукаваў паэму «Дрой мой сын», прысвечаную гераічнай абароне Бреста. Паэту ўдалося паказаць гераізм савецкіх людзей, якія ў дні Вялікай Айчыннай вайны сталі на абарону любімай савецкай Радзімы. Паэма цікава чытаецца.

Але ёсць у ёй і недахопы. Не усім роўна паказана таго, як Ігнасік кідае ў ворага гранату. Занадта ён малы для гэтага. Не па гадах сур'ёзна апавяданне Ігнасік салдатам пасля разведкі. Не адважаны і канцоўка паэмы. Атрымоўваецца так, што Ігнасік толькі па назве сур'ёзна, таму што быў вучобу сур'ёўкаў аўтар не паказаў.

У № 4 «Полымі» асмечана невялікая паэма маладога паэта Сяргея Дарыга «Песня пра Туркменскі канал». Твор невялікі, але, мяне здаецца, націхна створаны, глыбокі па думцы, вырашан па паэтычным радку. Я адзедз заўвагай тав. Клімковіча аб тым, што ў ёй некалькі ўмомента метафарычна напружана радка. Але гэта ўласціва стылю паэта. Паэма чытаецца, як сапраўдны паэтычны запы да вялікіх спраў савецкіх людзей. Ёсць у ёй і некаторыя недахопы. Дзеся рыфмы мяняецца наісік у словах. Надуманы рэбра: «Ляжыць азіе казусам», «Стольны Ашхабад» — гэты выраз гучыць вельмі архаічна.

Удала перапрацаваў сваю старую паэму «Песня аб разведчыках» Аркадыя Кулакоўскі. Над новай назвай — «Песня аб саўдзінным паходзе» — яна надрукавана ў № 2 часопіса «Беларусь». У выніку перапрацоўкі ўмомента ідэйнае гучанне паэмы. Добрыя вершы — «Спяваць вам, камуністаў» і «Балдаў аб жывой ідэале».

У мінулым годзе вышаў зборнік вершаў Максіма Танка «На камні, жалезе і золце». У кнізе сабраныя вершы апошняга часу. Трэба сказаць, што і кніга вершаў і паасобныя вершы, надрукаваныя ў часопісах, сведчаць аб дзейным творчым росце паэта і з'яўляюцца добрым нашым здабыткам.

Максім Танк у 1951 годзе напісаў цыкл вершаў, якія дзейна напашаўваюць яго паэтычным дэбютам. Гэтыя вершы добры вядомы нашаму чытачу. Я маю на ўвазе «Дуб», «Рукі маі», «На Волзе», «Партрэт правадара», «Песню трактарыста», «Вясельную» і інш.

Піро паэта знаходзіць сваё месца ў рабочым страі, яго знаходзіць на самых адкалых паціхнага часу. Шкада толькі, што часамі, нібы варушыўшыся з перадавых націяў, яно як-бы адтачырае і заспакоіваецца на такіх радках, якія маглі-б быць напісаны калі хочаш. Побач з глыбокаідэйнымі вершамі, напрыклад, «Песня трактарыста», надрукаваны верш «Дарагая мая». Гэта верш пра дарогу, увяць якую вельмі цяжка. Ёсць у паэты і празкімы, сустрэкаюцца часам і моўныя хібы і неаскантаныя рыфмы.

Добра прапрацаваў у мінулым годзе Пімен Панчанка. Вышаў зборнік яго вершаў «За шчасце, за мір!» Змест зборніка поўнасьцю аднавае яго назву. Вершы П. Панчанкі прысвечаны шматграннаму жыццю савецкага чалавека, яго стваральнай працы, яго лясчымой барацьбе за мір. Паэт стварыў вобраз новага чалавека, узбагачанага дасягненнімі ўсёх год савецкай улады, чалавека, для якога калектыўная праца, жыццё ў калектыве, любімая Радзіма — вышэй за ўсё. Вучачыся ў Валодзіра Магдоўскага сапраўды па-творчому, Пімен Панчанка даўно знайшоў у паэзіі свой голас, які ён з кожным годам аднавалявае. Ён умее знайсці свежыя вобразы, пабудоваць радок так, што ён гучыць пераканаўча, паэтычна.

Вершы Пімена Панчанкі, асмечаныя ў часопісе «Беларусь», — разнастайныя па сваёй тэматыцы. Паэт піша і аб вясце ў калгасе, і аб маладым вырабшчыку, і аб барацьбе за мір. У цыкле вершаў, прысвечаных будоўлям камунізма, паэт усталёўвае творчую працу савецкіх людзей, якія будуць магучыя крэпасці міру.

Вершы Пімена Панчанкі хвалюць нашага чытача. Яны глыбока па думцы, высокія па майстэрству, старанна апрацаваныя, пабудоваць радок так, што ён гучыць пераканаўча, паэтычна.

Вершы Пімена Панчанкі, асмечаныя ў часопісе «Беларусь», — разнастайныя па сваёй тэматыцы. Паэт піша і аб вясце ў калгасе, і аб маладым вырабшчыку, і аб барацьбе за мір. У цыкле вершаў, прысвечаных будоўлям камунізма, паэт усталёўвае творчую працу савецкіх людзей, якія будуць магучыя крэпасці міру.

Вершы Пімена Панчанкі хвалюць нашага чытача. Яны глыбока па думцы, высокія па майстэрству, старанна апрацаваныя, пабудоваць радок так, што ён гучыць пераканаўча, паэтычна.

Па-сапраўднаму ўзмацненна паэзія Кастуся Кірэўскі. Вершы яго за мінулы год узростаць аб шырокім ахоне паэзіі, аб эрудыцы паэтычным майстэрстве. Ды і па колькасці, вядомы, Кірэўскі у мінулым годзе напісаў больш за ўсё. Нельга сказаць, што ўсе яго вершы напісаны на адным мастацкім узроўні. Ёсць сарод іх і слабыя. Але што асабліва радуе чытача ў вершах Кірэўскі, дык гэта тое, што ў іх няма аб'яваўсці, што яны ўсхваляваныя, што ў іх адчуваецца дыханне нашага часу. Я лічу ўдальнай паэты вершы «Любі і нявысіць мая», «Радзіма», «Радзісташчына», «Свабодная Гроўня», «Сыг Аб'яднаных Націяў», «Вуліца зялёная».

Ёсць па некаторых вершах Кірэўскі надзея дэкаларывацыі. У вершы «Сіверны аэраўдэй» мы сустракаем радкі, якія, здаецца, мы ў яго ўжо сустракалі:

Я рэкам дам новыя алёсы,
Палам дам новыя нівы,
Лясам — маладыя пасадкі,
Пасадкам — прастор сіхатлівы.

Ёсць вершы, у якіх, мяне здаецца, форма не адпавядае зместу. Так, гаворачы аб моладзі трактарнага заводу, паэт правільна існае хумкі ўжыска ў неадпаведную форму.

... Як у нас на трактарным заводзе
Самыя прыгожыя дэўчыцы,
... Як у нас на трактарным заводзе
Усе ў славе хлопцы-комсамольцы.

Так і ўспамінаецца: «Ой ты, той еск...». Новы змест патрабуе і новай формы. Такі адольны паэт, як Кастусь Кірэўскі, павінен вострай прыслухоўвацца да гэтага.

Вялікі шыка вершаў «Над сцягамі міру» надрукаваў паэт Міхась Калачыцкі. Чаму-то крытыка абыйшла новае вершы Калачыцкага, а яны ў нашай беларускай паэзіі — з'ява, якая заслугоўвае ўвагі. У нас амаль няма вершаў аб Савецкай Арміі. Вываб, жыццё савецкіх воінаў у мірны дні і прысвечаны вершы Міхась Калачыцкага. Асабліва вылучаюцца сарод іх «Ноч зейчыцкаў», «Брэсткая крэпасць», «Слухачы агітатара», «Пабраціма», «У паходзе».

Максім Лужанін напісаў рад добрых вершаў, сарод якіх — «На граціцы», у якіх паэтычнае жыццё савецкага награнічна. Надзеяна гучыць і верш Максіма Лужаніна, напісаны на народных матывах, — «Было гэта ў Беларусі». Як на недохот, трэба ўказаць на тое, што ў гэтым вершы занадта павольна амавалася дэбютам.

З года ў год павышаецца паэтычнае майстэрства Анатоля Валюгіна. У яго новых вершах мы не бачым пагоні за нейкімі асабымі паэтычнымі выкрутасамі, што наглядзлася часамі раней. Вершы яго маюць строгую паэтычную форму, вырашаны па зместу, аднафанены па радку. Яны хвалюць нас сваёй свежасцю. Вершы «Белы голуб» — аб барацьбе за мір, «Кітайцы ў Пекіне» — аб дружбе вялікіх народаў, «Надзім на сценях ройхетага» — сур'ёзна падальшчыцкай вайны, «Помнік на вытане» — аб двух свегах гаворчых аб шырокім кругавядзе паэта, які бачыць тое новае, што адбываецца ў нашай краіне і далёка за яе межамі.

Хочацца адзначыць актывізацыю паэта Алены Бачыны. У апошні час ён напісаў сур'ёзнай адносіцца да выбару тэм, больш працаваць над радком. Вялікі вядомычкі. Многія яго вершы заслугоўваюць амаброні. Вылучаюцца з іх вершы пра Леніна, ды пра вобраз сялянскага хлапчука моцна падзеяна народнае гора і смутак на Лычу. Добрыя вершы напісаны паэты Рыгор Пахай і Мікола Аўрамчык. Час-ад-часу з'яўляюцца ў друку байкі У. Корбана, вершы П. Тарас і Я. Журбін.

Новыя вершы, прысвечаныя барацьбе за мір, стварыў Пятро Прыходзька. Наша старэйшая паэтры Канстанціна Бульа, правільна апаціўшы крытыку, звярнулася да тэм сучаснасці. Вершы «Кубышчэўская плаціна» і «Сонца» сведчаць аб яе поспеху ў гэтым напрамку.

Наўжо Прануза ў мінулым годзе напісаў рад цікавых вершаў: «У глыбокім раёне», «Кіно ў калгасе», «Да родных месцін». Новыя вершы надрукавалі адольны малады паэты М. Пенкрат, Хв. Жычка, В. Матюшанка.

Мала друкаваліся ў мінулым годзе Аляксей Русеўскі, Анатоль Астроўка і Міхась Машара.

Добры верш, але толькі абын за ўвесь год напісаў наш вядомы паэт Пятро Глебка. Хацелася-б творы яго сустракаць на старонках друку значна часцей.

Мала друкаваліся ў мінулым годзе Р. Сабаленка, М. Засім, М. Васілёк. Хацелася-б таксама часцей чыць іх голас.

Павольна вываляецца ад стылізацарства Алам Русак; поўныя захавы ў гэтым напрамку ім ужо зроблены.

Радасна адзначыць, што ў 1951 годзе да нас прыйшла даволі вялікая дружная сямя маладых паэтаў. Сарод іх — Апаній Верабей, Міх. Дзарук, У. Ільчэвіч, П. Макаль, Э. Валасевіч з яго новымі байкамі, І. Муравейка, А. Ставер, М. Тонкавіч, І. Гурбан, У. Ільчэвіч. Многія з іх яшчэ толькі зрабілі паэтычныя заўвагі. Але ўжо адчуваецца, што пры належнай рабоце з іх радом мы будзем мець дзейнае напашаўненне.

Як ні сумна, але мы павінны канстатаваць факт адтачвання нашай драматургіі. У выніку гэтага ў мінулым годзе тэатрамі Беларусі не настаяла явольнай арыгінальнай беларускай п'есы. Гэта неадпаведнае на сходах пісьменнікаў і тэатральнай грамадскасці. Не адмаўчаючы яны з нашых драматургаў — у поўнай пашчынцы інаваты і яны, — мяне хочацца адзначыць, што і нашы тэатры не правільна належнай ініцыятывы ў стварэнні арыгінальнага рэпертуара. Больш таго, некаторыя тэатры сваёй валаватнасцю, адсутнасцю сапраўдных патрабаванняў, а ў некаторы ступені і прыдурчывасцю да новых твораў, проста адбівалі ахвоту ў драматургаў да працы.

Многа вадзіць ад тэатраў у справе прыгатавання драматургаў да работы. Усе мы памятаем, як у трынаціты гады, калі тэатры актывна ўзяліся за стварэнне рэпертуара, для работы над п'есамі былі прыгатаваны лепшыя нашы пісьменнікі: Якуб Колас, Кузьма Чорны, Эдуард Самуйлёнак, Пятро Глебка, Змітрок Бядуля і другія. Пасляваенны рост маладых драматургаў таксама звязаны з работай тэатраў. Пры актывнай падтрымцы тэатраў у драматургіі прыйшлі Маўзон, Палескі, Губаровіч, Кучар і другія.

Нельга згадзіцца і з такім стаянішчам, калі некаторыя тэатры усім здыбалі арыгінальны рэпертуар. Дарожна закінуты многія добрыя п'есы беларускіх драматургаў. Чаму мы забыліся на п'есы І. Коласа, К. Чорнага, З. Бядулі, Э. Самуйлёнака, П. Глебка, М. Клімковіча і другіх?

У пасляваенныя гады нашым драматургам ўзімаўся частей за ўсё дзве тэмы: барацьба беларускіх наратываў і калгаснае жыццё. «Навонь жаварыскі» і «Канстанцін Зялёнаў» напісалі далёка за межы рэспублікі. Нямаюць зраблена нашымі драматургамі ў адлюстраванні роўны галі жыцця. Але гэтыя п'есы не ўбачылі сцэны з прычыны адсутнасці сапраўднай зацікаўленасці тэатраў. Праўда, над гэтымі п'есамі трэба было яшчэ пра-

цаваць, але пры належнай зацікаўленасці яны маглі быць пастаўлены. Я маю на ўвазе п'есы Ю. Рудзкі, В. Віткі, І. Гур-скага, М. Паслядовіча і М. Горшана.

Савоз пісьменнікаў таксама не ўсё робіць, каб дапамагчы драматургу. Аднак за апошні час мы палешылі работу з маладымі аўтарамі. Мы абмяроўваем іх п'есы на секцыі, у камісіі маладога аўтара. Вопытныя драматургі дапамагаюць моладзі. Трэба, каб і тэатры ўзмацнілі сувязь з драматургамі. Мы маем стаяночы роўны ў гэтых адносінах. П'еса маладога драматурга А. Макавіча пастаўлена тэатрам Івкі Куналы і атрымала ў асноўным стаяночы амаброні. Мы ўпэўнены, што і п'еса беларускага драматурга Васіля Віткі «Шчасце паэта», над якой цпер працуе тэатр іма Івкі Куналы пад кіраўніцтвам вопытнага майстра сцэны, народнага артыста РСФСР І. Судаква і рэжысёра П. Сухно, атрымае добры выхад. Вываб народнага паэта створаны ў п'есе любіва-на. Добра паказана кроўная сувязь паэты з народам, яго роўнолытныя дэспіны, барацьба супраць царызма, яго вучоба ў вялікіх паэтаў рускага народа.

У супрацоўніцтве з К. Губаровічам В. Вітка напісаў і сцэнарый аб Кунале для мастацкага фільма.

Секцыя драматургаў абмяроўвала на сваіх паседжаннях п'есы: Маўзона «На парозе», Андрэй Салаўёна, пачынаючага драматурга з Гродна, пра жыццё Леніна, Міхаіла Мільнікава «Раніца» — аб барацьбе італьянскіх докераў за мір. Радуе тое, што, як і ў іншыя жапы, у драматургію ідзе адольная пісьменніцкая моладзь. Пры аднавадзай дапамозе творы іх могуць быць выкарыстаны на самадзейнай сцэне, а лепшымі — і ў професіянальных тэатрах. Вось некалькі такіх твораў: «Шчасце пераступае парог» настаянічы з Гродзеншчыны Гатальскі — аб калектывізацыі захадніх абласцей; «Шчаслівы доля» настаянічка Бурзько — аб прымі беларускіх каучукаводаў; Напісалі новыя п'есы Дастапка — аб жыцці работнай моладзі, Пашкевіч і Хазанскі — аб калектывізацыі. Над аднавадзай п'есамі працавалі У. Няфёд, В. Зуб і другія.

Вось, у асноўным, што зроблена ў 1951 годзе нашымі драматургамі. Гэта, безумоўна, недастаткова. Недастаткова як па колькасці, так і па ахону важнейшых тэм. У нас няма добрай п'есы аб жыцці работнага класа, не створана ў мінулым годзе і п'есы з жыцця нашых калгасцаў.

Варта, дарэшце, дамагчыся таго, каб п'есы Пятра Глебка «Святло з Усходу» і М. Клімковіча «За ўлату Саветаў» былі дэспіраваны і ўбачылі свет.

Аб працы секцыі драматургаў. Секцыя — творная лабараторыя, дые выхоўваецца малады драматург, дые ўперніваю атрымоўваецца амаброні новае творы. На жаль, на паседжаннях секцыі не ўбачылі ні актора, ні рэжысёра. Апрача канкрэтных твораў, па секцыі варта ставіць і праблемныя пытанні — аб прыгодзе канфлікта, аб мове, аб тэматычнай разнаст

